IV

Maija Anže

LATVIJAS MEDICĪNAS VĒSTURNIEKU APVIENĪBAS UN MUZEJA DARBĪBAS PĀRSKATS PAR 1997. UN 1998. GADU

3. Pasaules latviešu ārstu kongresa laikā 1997. gada 26. jūnijā sakarā ar Latvijas Medicīnas vēsturnieku apvienības prezidenta *Dr.med.* A. Vīksnas slimošanu par apvienības prezidentu tika ievēlēts profesors A. Miltiņš, par vietnieci – E. Bērziņa.

Apvienības biedru kopskaits 1998. gada 31. decembrī – 44, t.sk. 9 habilitēti doktori, 15 doktori, 5 goda doktori, 2 LZA akadēmiķi, 2 LZA korespondētājlocekļi. Pēc pamatspecialitātes 29 apvienības biedri ir ārsti, 5 veterinārārsti, 4 biologi, 2 vēsturnieki, 2 ķīmiķi, 1 filologs un 1 inženieris. Rīgā strādā vai dzīvo 39, citur Latvijā – 4, ārzemēs – 1 apvienības biedrs.

1997. gada novembrī profesors A. Miltiņš ievēlēts par LZA korespondētājlocekli. 1998. gada 30. janvārī docentam K. Ē. Aronam piešķirts LZA goda doktora zinātniskais grāds (*Dr.med.h.c.*). 1998. gada 13. februārī akadēmiķis J. Stradiņš ievēlēts par LZA prezidentu. 1998. gada 15. jūlijā M. Baltiņš, A. Miltiņš un A. Vīksna ievēlēti par valsts profesoriem LU atjaunotajā Medicīnas fakultātē. Sakarā ar maksimālā vecuma sasniegšanu 1998. gada 25. augustā docents K. Ē. Arons atstājis direktora amatu AML Medicīnas vēstures institūtā. Par Medicīnas vēstures institūta jauno direktoru ievēlēts *Dr.med.* J. Salaks, kam 1998. gada oktobrī piešķirts docenta zinātniskais nosaukums.

1997. gada oktobrī docents K. Ē. Arons iecelts par Starptautiskā biogrāfiju centra Kembridžā Eiropas ģenerāldirektora vietnieku. Šī organizācija gatavo slavenos *Who is Who* izdevumus.

1998. gada 22. augustā J. Salaks adaptēts par Eiropas Medicīnas zinātņu vēstures muzeju asociācijas (*EAMHMS*) prezidija locekli.

Paula Stradiņa balva 1998. gadā piešķirta LZA īstenam loceklim AML profesoram Ilmāram Lazovskim un LZA ārzemju loceklim Stenforda universitātes (ASV) profesoram Kristapam Zariņam. I. Lazovskis tika apbalvots par darbu kopu, kuros apskatīti klīniskās nefroloģijas pamataspekti, kā arī par medicīnas terminoloģijas un medicīnas filozofijas izstrādi; K. Zariņš – par pasaules nozīmes pētījumiem miega artērijas patoloģijā un ieguldījumu Latvijas medicīnas attīstībā.

Baltijas medicīnas vēsturnieku asociācijas prezidents V. Sjūdikas un sekretāre V. Miežutavičiūte 1998. gadā Kauņā aizstāvēja disertācijas medicīnas vēsturē. 1997. gadā Kauņā disertāciju medicīnas doktora grāda iegūšanai aizstāvēja V. Gudiene. Šo disertāciju oponents bija docents K. Ē. Arons, bet V. Sjūdika disertācijas komisijas loceklis – *Dr.med.* A. Vīksna. 1999. gada janvārī Lietuvā notika Baltijas medicīnas vēsturnieku asociācijas konference (19. Baltijas zinātņu vēstures konferences ietvaros).

Apvienības biedri piedalījās dažādos zinātniskos kongresos un citos sarīkojumos ārzemēs: 1) 1997. gada jūnijā – R. Vainovska Starptautiskās muzeologu komitejas (ICOFOM) simpozijā Francijā; 2) 1997. gada augustā – S. Savenko Starptautiskajā seminārā Baltkrievijā; 3) 1997. gada septembrī – K. Ē. Arons Eiropas Medicīnas zinātņu vēstures muzeju asociācijas (EAMHMS) prezidija sēdē Francijā un Berlīnes Brīvās universitātes Medicīnas vēstures institūta apspriedē Vācijā; 4) 1997. gada septembrī – B. Raubiško 14. Starptautiskajā morfoloģisko zinātņu kongresā Ķīnā; 5) 1997. gada oktobrī – R. Lindberga 8. Starptautiskajā antropologu konferencē Igaunijā; 6) 1998. gada jūnijā – K. Ē. Arons un J. Salaks Vācijā, Potsdamā, Ernsta fon Bergmaņa Neiroloģijas klīnikas atklāšanas konferencē, kurā K. Ē. Arons nolasīja lekciju, bet J. Salaks demonstrēja videofilmu par E. fon Bergmani; 7) 1998. gada augustā – K. Ē. Arons, M. Anže, E. Bērziņa, J. Danusēviča, A. Dirbe, E. Jirgena, R. Lindberga, V. Pundure, J. Salaks, AML/RSU rektors profesors J. Vētra un D. Zole 9. Eiropas Medicīnas zinātņu vēstures muzeju asociācijas kongresā Lielbritānijā, kur referātus nolasīja E. Bērziņa (par medicīnisko instrumentu

darbniecām Rīgā), E. Jirgena (par oftalmoloģiskiem instrumentiem muzejā), J. Salaks (par A. Hākena uretroskopu), J. Vētra (par āderciršiem tautas medicīnā), bet ar stenda referātiem uzstājās R. Lindberga un J. Vētra (par vēsturiskiem antropoloģiskiem instrumentiem) un D. Zole (par pirmo paralelometru); 8) 1998. gada septembrī – K. Ē. Arons un J. Salaks 36. Starptautiskajā medicīnas vēstures kongresā Tunisijā.

1998. gada 19. novembrī noslēgts sadarbības līgums starp Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeju un Valsts veterināro dienestu, lai popularizētu veterinārmedicīnu un tās nozīmi cilvēku veselības aizsardzības jomā.

Lielākie sarīkojumi Rīgā: 1997. gada 22. jūnijā atklāj izstādi “Latviešu ārsti pasaulē” sakarā ar Latviešu Ārstu un zobārstu apvienības 50 gadu jubileju; 1997. gada 26. jūnijā – medicīnas vēsturnieku sekcijas sēde 3. Pasaules latviešu ārstu kongresā; 1998. gadā no 24. līdz 26. septembrim – starptautiska darba konference “Jauna pieeja medicīnas vēsturei” (“*New Approaches in Medical History*”).

Šajā laikā miruši medicīnas vēsturnieki: 1997. gada 1. janvārī – profesors Imants Eglītis (dz. 1938. g.), 1997. gada 15. janvārī – Valentīna Proņina (dz. 1947. g.), 1997. gada 23. aprīlī – LĀB goda biedrs *Dr.med. dent.* Vladimirs Vigdorčiks (dz. 1909. g.); 1998. gada 2. septembrī – Evelīna Davidsone (dz. 1931. g.), 1998. gada 3. septembrī – *Dr.habil.med.* Dzintris Alks (dz. 1931. g.). 1998. gadā miruši Paula Stradiņa balvas laureāti: docents Alfons Kaikaris (dz. 1922. g.) Lietuvā, profesors Anatolijs Georgijevskis (dz. 1908. g.) Krievijā un profesors Heincs Millers-Dīcs (dz. 1923. g.) Vācijā.

1997.gadā mirusi arī ievērojamā latviešu izcelsmes biologe LZA goda locekle *Dr. Marta Štaudingere-Voita* (sīkākas ziņas sk. *Acta Medico-Historica Rigensia II.* – Rīga, 1994. – 287.–300. lpp.)

H R O N I K A

1997*

22. janvāris. Ž. Karlsona 100 gadiem veltīta apvienības sēde.

1. LZA kor. loc. A. Vīksna. Psihiatrs un rakstnieks Ž. Karlsons.

27. janvāris. Ņ. Stradiņas 100 gadiem veltīti 34. Stradiņa lasījumi.

1. Koncerts.

2. A. Eglīte. Ņ. Stradiņas-Mališevas mācību un darba gadi.

3. LZA akad. I. Lazovskis, LZA goda loc. Ē. Ezerietis, LZA akad. J. Stradiņš. Atmiņas par Ņ. Stradiņu.

4. Jubilejas izstādes apskate.

20. marts. E. Fērmaņa 125 gadiem veltīta apvienības sēde.

1. V. Pundure. E. Fērmaņa dzīve un zinātniskā darbība.

2. Doc. M. Baltiņš. E. Fērmanis un Latvijas Universitāte.

3. Jubilejas izstādes apskate.

3. aprīlis. P. Kalniņa 125 gadiem veltīta apvienības sēde.

1. *Dr.hist.* Ē. Jēkabsons. Ārsta un valsts darbinieka P. Kalniņa dzīve un darbība.

2. Jubilejas izstādes apskate.

10. aprīlis. S. Reinberga 100 gadiem veltīta apvienības sēde.

1. Prof. J. Nemiro. S. Reinberga dzīve un darbība.

2. V. Raits, B. Apinis, E. Vātere. Atmiņas par S. Reinbergu.

3. Jubilejas izstādes apskate.

13. maijs. M. Vovsi 100 gadiem veltīta apvienības sēde.

1. *Dr.med.* A. Hazanovs. M. Vovsi dzīve un darbs.

2. Jubilejas izstādes apskate.

* Hroniku par 1997.gadu sastādījis A. Vīksna

15. maijs. V. Purmaļa 70 gadiem veltīta kopsēde ar Latvijas Ķirurgu asociāciju.

1. Doc. K.Ē. Arons. V. Purmalis – vēsture un atmiņas.
2. G. Purmalis, R. Plūmiņa, doc. J. Upmane, B. Jakovels, *Dr.med.* T. Segliņa, A. Draiska, A. Augule. Atmiņas par V. Purmali.
3. Jubilejas izstādes apskate.

5. jūnijs. H. Kiršentāla 100 gadiem veltīta apvienības sēde.

1. O. Kiršentāls. Tēva dzīve un darbs.
2. Jubilejas izstādes apskate.

12. jūnijs. K. Forlanīni 150 gadiem veltīta kopsēde ar Latvijas Tuberkulozes un plaušu slimību ārstu asociāciju.

1. *Dr.med.* P. Klīdzējs, V. Saulīte. K. Forlanīni dzīve un darbība.
2. Jubilejas izstādes apskate.

26. jūnijs. Medicīnas vēsturnieku sekcijas sēde Trešā pasaules latviešu ārstu kongresā.

1. LZA akad. I. Lazovskis. Medicīnas ētika vēstures un ārsta personības aspektā.
2. Doc. J. Štrauhmanis. Mediķu devums Latvijas ģeogrāfiskā izpētē 18. un 19. gs.
3. Doc. M. Baltiņš. Dažas latviešu medicīnas terminoloģijas veidošanas likumsakarības.
4. Doc. M. Baltiņš. LĀZA "Apkārtraksts" kā Latvijas medicīnas vēstures avots.
5. L. Salaka, R. Radvani (ASV). Pakalpojums zinātnei un cilvēcei.
6. M. Anže. Latviešu Ārstu un zobārstu apvienības arhīvs.
7. E. Bērziņa. Triju Zvaigžņu ordenis Latvijas ārstiem (1924–1940).
8. *Dr.med.* A. Skutelis, doc. I. Purviņš, *Dr.med.* S. Jankovskis. Farmakoloģiskā izglītība Latvijā 20. gadsimtā.

9. *Dr.sc.ing.* I. Grosvalds, doc. U. Alksnis. LU Ķīmijas fakultātes Farmācijas nodaļa (1919–1940).
 10. Prof. I. Meirovics, *Dr.sc.ing.* I. Grosvalds. E. Zariņš – augstākās farmaceitiskās izglītības un uzturvielu pētniecības pamatlicējs Latvijā.
 11. A. Ruplis, *Dr.sc.ing.* I. Grosvalds. J. Kupcis – Latvijas minerālūdeņu un dziedniecības dūņu pētnieks.
 12. V. Pundure, A. Dirbe. E. Fērmanim – 125.
 13. U. Lapiņš. V. Ozoliņš – psihiatrs un veselības aprūpes vadītājs.
 14. *Dr.biol.h.c.* J. Jākobsons. LU Serumstacijas ieguldījums biopreparātu ražošanā Latvijā.
 15. Prof. H. Voskis. A. Bieziņa ieguldījums operatīvā ķirurģijā un topogrāfiskā anatomijā.
 16. V. Fersters. A. Bieziņš un sporta medicīna Latvijā.
 17. Prof. A. Miltiņš. Daži mediķi – latviešu mākslas mecenāti.
 18. R. Lindberga. J. Prīmanis – plastiskās anatomijas profesors Latvijas Mākslas akadēmijā.
 19. *Dr.biol.* B. Raubiško. Preparators J. Poļikēvičs.
 20. Prof. A. Dālmāne. Latvijas Anatomu, histologu un embriologu zinātniskās biedrības pirmie 20 darba gadi (1951–1971).
 21. I. Kokare, Dž. Krūmiņa, I. Duļevska. N. Caunas antropoloģiskie pētījumi Latvijas armijā 1939. gadā un iegūto datu analīze pēc 57 gadiem.
 22. Pārskats par LaMVA darbību.
 23. J. Cīruļa gleznu izstādes atklāšana.
- 12. septembris.** V. Minca 125 gadiem veltīta kopsēle ar Latvijas Ķirurģu asociāciju.
1. Piemiņas plāksnes atklāšana pie *Bikur Holim* slimnīcas ēkas Rīgā, Maskavas ielā 122/128 (no rīta).

2. *Dr.hab.med.* A. Gandzs. V. Minca mūžs un darbība.
3. M. Margoljins. V. Minca ķirurģiskā darbība *Bikur Holim* slimnīcā.
4. Prof. Z. Čerfass (Izraēla). Atmiņas par V. Mincu.
5. Jubilejas izstādes apskate.

27. novembris. A. Veinberga 100 gadiem veltīta apvienības sēde.

1. LZA kor. loc. A. Vīksna. A. Veinbergs un Latvijas slimokases.
2. *Dr.biol.* T. Stūre. A. Veinberga izcelsme un dzīve.
3. *Dr.hist.* R. Grāvere. Ulmaņu dzimtas genealoģija un antropoloģija.
4. Jubilejas izstādes apskate.

14. decembris. Muzeja dibināšanas 40 gadu atzīmēšana un grāmatas "*Acta Medico-Historica Rigensia III*" prezentācija.

1. Doc. K.Ē. Arons. Muzeja 40 gadi.
2. Akad. J. Stradiņš. Krājuma "*Acta Medico-Historica Rigensia*" 3. sējums.
3. Apsveikumi.

16. decembris. Veterinārmedicīnas vēsturei veltīta apvienības sēde.

1. Doc. G. Preinbergs. E. Paukuļa dzīve un darbība.
2. Doc. M. Baltiņš. E. Paukulis un LU Medicīnas fakultāte.
3. Doc. G. Preinbergs. E. Cīrulis un Latvijas Republikas veterinārais dienests.
4. *Dr.biol.h.c.* J. Jākobsons. A. Kirhenšteina darbība veterinārmedicīnā.
5. Diskusija par veterinārmedicīnas vēstures sekcijas izveidošanu LaMVA sastāvā.
6. E. Paukuļa jubilejas izstādes apskate.

19. decembris. V. Rubuļa 100 gadiem veltīta izbraukuma kopsēde ar Latvijas Farmaceitu biedrību Rēzeknē.

1. LZA kor.loc. A. Vīksna. Tautas labklājības ministrs provizors V. Rubulis: dzīves un darba gaita.
2. Ē. Rubulis, J. Jakovļeva. Atmiņas par V. Rubuli.

1998

20. janvāris. 35. Stradiņa lasījumi.

1. Paula Stradiņa balvas pasniegšana prof. K. Zariņam un prof. I. Lazovskim.
2. Prof. J. Volkolakovs. Profesors Kristofers Kristaps Zariņš.
3. *Dr.habil.med.* J. Vētra. Profesors Ilmārs Lazovskis.
4. Prof. K. Zariņš. Miega artērijas patoloģija.
5. Prof. I. Lazovskis. Haosa teorija un fenomenoloģiska pieeja pacientam.

2. aprīlis. Atklāj izstādi "Dilonis", kas veltīta tuberkulozes apkarošanai Latvijā.

12. maijs. Atklāj starptautisku izstādi "Izpēti sevi" (*Corpora Nova*) kopā ar Veselības veicināšanas biedrību, Rīgas novada slimokasi un Rīgas Domi.

20. maijs. I. Eglīša 60 gadiem veltīta kopsēde ar Latvijas Psihiatru asociāciju.

1. Doc. R. Andrēziņa. I. Eglīša dzīve un darbība.
2. Atmiņu stāstījumi.
3. Izstāde.

3. jūnijs. Mikrobiologa K. Helmaņa 150 gadu dzimšanas dienas pasākumi Jelgavā un Tērvetē kopā ar Latvijas Lauksaimniecības universitāti, Valsts Veterināro dienestu, Latvijas Veterinārārstu biedrību un Augusta Kirhenšteina Mikrobioloģijas un virusoloģijas institūtu.

7. jūlijs. Doc. K.Ē. Arona grāmatas "*Historia medicinae: Compendium*" atvēršanas svētki (ar preses pārstāvjiem).

2. septembris. Atklāj izstādi "Tūra Heijerdāla ceļojumi" sakarā ar T. Heijerdāla (Norvēģija) un ārsta J. Senkēviča (Krievija) vizīti Latvijā.

24. septembris. Atklāj starptautisku darba konferenci "Jauna pieeja medicīnas vēsturei".

1. Akad. J. Stradiņš. Uzruna.

2. E. Larsens (Norvēģija). Apsveikums konferences dalībniekiem.

5. oktobris. Piedalīšanās ārsta R. Čakstes atceres vakarā Jelgavas pilsētas slimnīcā.

9. oktobris. A/s "Grindex" pasniedz D. H. Grindeļa medaļu Farmācijas muzeja speciālistam Latvijas Farmaceitu biedrības prezidentam A. Enīnam u.c. laureātiem.

16. oktobris. E. Apses-Apsīša 100 gadiem veltīta kopsēde ar Latvijas Kosmētiķu un kosmetologu asociāciju.

1. Prof. A. Miltiņš. Ernesta Apses-Apsīša dzīves gājums.

2. I. Stepanova. Skaistumkopšana un kosmetoloģijas sākumi un attīstība Latvijā.

3. Prof. H. Voskis. Atmiņas par skolotāju un ārstu kosmetologu.

4. Izstāde.

22. oktobris. Atskaites sēde par komandējumiem uz Angliju un Tunisiju.

1. Doc. K. Ē. Arons. 36. Starptautiskais medicīnas vēstures kongress Tunisā.

2. Prof. J. Vētra. 9. Eiropas medicīnas muzeju asociācijas kongress Līdsā.

3. V. Pundure. Iespaidi par medicīnas muzejiem Londonā.

4. Materiālu un fotoattēlu apskate.

24. oktobris. Piedalīšanās pieminekļa atklāšanā Latvijas slimokasu vadītājam A. Veinbergam Juglas kapos.

6. novembris. Atklāj izstādi "Latvijas Sarkanajam Krustam – 80"
6. novembris. E. Renča un V. Mīlenbaha 100 gadiem veltīta apvienības sēde.

1. Prof. M. Baltiņš. Divu LU mācībspēku farmakologa E. Renča un higiēnista V. Mīlenbaha simtgade.
2. Atmiņu stāstījumi un diskusijas.
3. Izstāde.

17. novembris. Atklāj izstādi "Augstākās medicīniskās izglītības pirmsākumi Latvijā" sakarā ar Latvijas valsts proklamēšanas 80. gadadienu.

15. decembris. Veterinārārsta Ā. Herteļa atcerei veltīta kopsēde ar Latvijas Veterinārārstu biedrību.

1. *Dr.philol.* G. Grīnuma. Rainis un Ā. Herteļa dzimta.
2. Doc. G. Preinbergs. Veterinārārsts Ā. Hertelis – Aizputes kara vadonis.
3. A. Fokins. Par Ā. Herteļa piemiņas saglabāšanu Rīgā.
4. Debates.

Svarīgākās publikācijas 1997. un 1998. gadā

Acta Medico-Historica Rigensia. – Rīga, 1997. – Vol.3. – 477 lpp.

Arons K. Ē. Historia medicinae: Compendium. – Rīga, 1998. – 358 lpp.

Miltiņš A., Miltiņš V. (sast.). Pēteris Sņķers. – Rīga, 1998. – 113 lpp.

Stradiņš J. Latvijas Zinātņu akadēmija: izcelsme, vēsture, pārvērtības. – Rīga, 1998. – 711 lpp.

Vīksna A. Profesors Imants Eglītis. Biobibliogrāfiskais rādītājs. – Rīga, 1998. – 68 lpp.

Vīksna A. (sast.). Latvijas medicīnas jubilejas: 1998. – Rīga, 1997. – 31 lpp.